

«ДУХОВНІСТЬ І МОРАЛЬ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА» для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти (автори Жуковський В. М., Сіданіч І. Л., Грищук Д. Г., Губеня І. І., Лахман Н. М.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 09.02.2022 № 143)

2. Воробель Г.М. (2007). Програми для загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з порушеннями слуху. Етика (5 –12 класи). Київ: Благовіст, 2007. 96 с.

3. Кульбіда С.В. (2021). Особливості комунікативної діяльності нечуючих учнів: *монографія*. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка. НАПН України, відділ навчання жестової мови. Київ: Інтерсервіс. 299с. <https://doi.org/10.33189/isp21.01>

4. Kulenko, V., Morska, N., Fesenko, G., Poperechna, G., Polishchuk, R., & Kulbida, S. (2022). The Natural Human Rights within the Postmodern Society: a Philosophical Socio-Cultural Analysis. *Postmodern Openings*, 13(1). <https://doi.org/10.18662/po/13.1/>

5. Kulbida, S. (2022). [Linguistic personality in Ukrainian language education of deaf education direction](#). *Education: Modern Discourses*, 3, 131–142.

Грибань Г.В.,
науковий співробітник відділу логопедії
ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ І ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ДИСЛАЛІЄЮ

Наявність порушень мовленнєвого розвитку проявляються у дефіциті мовленнєвої функції і можуть призводити до різних труднощів у процесі опанування знань. Діти з мовленнєвими порушеннями потребують посиленої уваги педагогів. Загальноосвітнє середовище, куди потрапляє така дитина, має враховувати труднощі, які вона відчуває і надати належну підтримку через

безпосереднє успішне залучення її до загальноосвітнього навчального процесу. Якість підтримки залежить від повноти врахування труднощів дитини [1].

Порушення відтворення звуків мовлення можуть проявлятися у вигляді відсутності звуку. Тоді при вимові звук у слові пропускається. При спотвореній вимові звуку у мовленні з'являються звуки, що нетипові для рідної мови. Можуть відбуватися заміни одних звуків іншими та змішування звуків.

Розглянемо більш детально прояви порушень звуковимови в мовленні дитини:

- звук може бути відсутній у словах: «каета» (каре́та), «ампа» (лампа);
- звук вимовляється спотворено, тобто замінюється звуком, відсутнім у фонетичній системі української мови;
- звук замінюється звуком, простішим за артикуляцією: «косик» (кошик);
- можуть спостерігатися вади дзвінкості та оглушення – недоліки вимови дзвінких та глухих приголосних звуків (заміна дзвінких приголосних звуків парними глухими і навпаки: «дуп» (дуб), «шолудь» (жолудь);
- недоліки вимови м'яких приголосних звуків, що полягають в основному в заміні їх парними твердими і навпаки: «місьто» (місто).

Визначення порушень звуковимови починається з вивчення наявної психолого-медико-педагогічної документації та ознайомлення з даними неврологічного й отоларингологічного обстежень. Налагодження контакту з дитиною забезпечує спеціаліста можливістю отримати загальні уявлення про особливості звукової сторони її мовлення.

Діагностичний інструментарій включає виявлення і оцінку:

- психологічних особливостей дитини;
- слухової функції;
- стану фонематичних процесів;
- стану моторної сфери (загальної моторики, дрібної моторики, артикуляційної моторики в статиці та динаміці);
- анатомічної будови периферичного відділу артикуляційного апарата;
- стану звуковимови;

- стану дихальної та голосової функцій.

Підтримка дитини з дислалією в умовах інклюзивного навчання за необхідності може включати:

- психологічний супровід;
- заняття з логопедом;
- заняття з педагогом-дефектологом;
- роботу з соціальним педагогом;
- роботу з медичним працівником (дитячий невролог, стоматолог, ортодонт, отоларинголог);
- роботу з батьками.

Метою логопедичного впливу при дислалії є формування умінь і навичок правильного відтворення звуків мовлення у всіх видах мовлення при виконанні будь-якої діяльності. Для досягнення цієї мети логопедична робота включає відповідні етапи:

- підготовчий етап;
- етап формування первинних вимовних умінь та навичок;
- етап формування комунікативних умінь та навичок.

Підготовчий етап включає: розвиток артикуляційної моторики, артикуляційну гімнастику, розвиток дрібної моторики пальців рук, розвиток мовленнєвого дихання, розвиток фонематичного сприймання, слухової уваги та пам'яті тощо. Етап формування первинних вимовних умінь і навичок включає постановку, автоматизацію та диференціацію звука. На етапі формування комунікативних умінь та навичок відпрацьовується вміння користуватися нормативною вимовою звуків у всіх видах мовлення при виконанні будь-якої діяльності, тобто введення і відпрацювання правильної вимови звуків у зв'язному мовленні.

Логопедичний вплив проводиться на фронтальних, підгрупових та індивідуальних заняттях з використанням різних методів, а саме: практичних (вправи, ігри, моделювання), наочних (використання наочних посібників й технічних засобів навчання) та словесних (бесіди, розповіді, перекази тощо).

Різноманітність і комбінування методів залежить від характеру порушення звуковимови та етапу роботи і, відповідно, від поставленої мети на даному етапі. Індивідуальні психологічні особливості дитини та її вік відіграють суттєву роль при визначенні підходу та у виборі методів логопедичного впливу.

В результаті проведення успішної роботи дитина:

- впізнає звуки мовлення і не змішує їх у процесі сприймання;
- здійснює слуховий контроль за власною вимовою;
- користується артикуляційними укладами, що відповідають нормативній вимові звуків у різних позиціях;
- відрізняє правильну вимову від порушеної;
- користується нормативною вимовою звуків у всіх видах мовлення при виконанні будь-якої діяльності.

Список літературних джерел:

1. Данілавічюте Е. А. Діти з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Особлива дитина: навчання і виховання. 2018. № 3. С. 7–19.
2. Логопедія: підручник / ред. М. Шеремет. Київ: Вид. Дім "Слово", 2017. 856 с.
3. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. Головна | Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2021/12/31/Metod.rekom.dlya.IRTS.31.12.pdf> (дата звернення: 19.10.2023).